

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип
Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip
Macedonia

Voronezh State University
Russia

Прва меѓународна научна конференција

Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip Macedonia	Voronezh State University Russia

Прва меѓународна научна конференција Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

Ф И Л К О F I L K O

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016
Штип Штип Stip

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Јулиа Дончева, (Бугарија)
Нецати Демир, (Турција)
Зеки Ѓурел, (Турција)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Данијела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ- Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Биљана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (БиХ)

Технички секретар
Татјана Уланска
Марија Тодорова

Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

Јазично уредување
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Софија Заболотнаја (руски јазик)
Бильана Иванова (англиски јазик)

Техничко уредување
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија
Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование
(1; 2016 ; Штип)

Зборник на трудови / Прва меѓународна научна конференција
филологија, култура и образование, 18-19 март 2016, Штип = Сборник
статей / Первая международная научная конференц, 18-19 марта
2016, Штип = Conference proceedings / First International Scientific
Conference, 18-19 March 2016, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце
Делчев”, 2016. - 1119 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-308-9

1. Насп. ств. насл. - I. Международная научная конференц
(1; 2016 ; Штип) види Меѓународна научна конференција филологија,
култура и образование (1 ; 2016 ; Штип). - II. First International
Scientific Conference (1 ; 2016 ; Схтип) види Меѓународна научна
конференција филологија, култура и образование (1 ; 2016 ; Штип)
а) Културологија - Собери
COBISS.MK-ID 101960202

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Гёргиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Юлиа Дончева (Болгария)
Неджати Демир (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Ахмед Гюншен (Турция)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич- Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Реа Луйич (Хорватия)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Ученый секретарь

Татьяна Уланска
Мария Тодорова

Главный редактор
Драгана Кузмановска

Языковая редакция
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)
Софья Заболотная (русский язык)
Биляна Иванова (английский язык)

Техническое редактирование
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адрес организационного комитета
Университет им. Гоце Делчева – Штип
Филологический факультет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет
Филологический факультет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия
Э-почта: filko.conference@gmail.com
Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Rea Lujic (Croatia)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Conference secretary

Tatjana Ulanska
Marija Todorova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Sofya Zabolotnaya (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Andonova Albena - FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AT WORK IN A SMALL GROUP.....	17
2. Асимопулос Панайиотис - УМЕНЬШИТЕЛЬНЫЕ СУФФИКСЫ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МОРФОСЕМАНТИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	23
3. Vabic – Vjelic Olgica - APPLICATION OF POETRY WORKSHOPS IN KINDERGARTEN	33
4. Басовска Мери, Ивановска Билјана - НАЧИНИ НА ИЗРАЗУВАЊЕ НА ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ ВО ЈАЗИЧНИОТ ПАР ГЕРМАНСКИ – МАКЕДОНСКИ	41
5. Белчев Толе, Младеноски Ранко - МЕТАЛИТЕРАТУРНИТЕ СЕГМЕНТИ ВО „ТЕАТАРСКИ РОМАН“ НА БУЛГАКОВ И ВО „ВЕШТИЦА“ НА АНДОНОВСКИ	51
6. Бердникова Ольга - НОВЫЕ РЕАЛИСТЫ» В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	61
7. Бизоев Никола - ВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	71
8. Бијелиќ Бисера – ИМАГОЛОШКИТЕ СЛИКИ ЗА ИСТОКОТ И ЗАПАДОТ ВО ДРАМИТЕ НА ДЕЈАН ДУКОВСКИ И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ	81
9. Божиновски Александар, Методијески Дејан - ИНФОРМАЦИОНИТЕ СИСТЕМИ ЗА ПРИВАТНО СМЕСТУВАЊЕ КАКО ФАКТОР ЗА КУЛТУРНОТО ЗНАЧЕЊЕ НА ТУРИЗМОТ	93
10. Величковска Родна - КУЛТУРНА СОРАБОТКА МЕЃУ РУСИЈА И МАКЕДОНИЈА ИЗРАЗЕНА ПРЕКУ ЗАПОЗНАВАЊЕ НА КУЛТУРНИТЕ ВРЕДНОСТИ НА ОБРЕДНО-ПЕЈАЧКИТЕ ЖАНРОВИ	101
11. Веновска-Антевска Снежана - ПРАГМАТСКО-КОГНИТИВНИОТ АСПЕКТ НА ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА МОДАЛНОСТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	111
12. Власова Марина - ЭЛЕМЕНТЫ СОКРАТИЧЕСКОГО ДИАЛОГА В ФИЛЬМЕ ДЖИМА ДЖАРМУША «КОФЕ И СИГАРЕТЫ»	119
13. Гилова Лидија - ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО ВО ПОДРАЧЈЕТО – ПОЛОЖБА НА УЧЕНИЦИТЕ	125
14. Грачева Жанна – МАРКЕМАЛОГИЈА И ОПРЕДЕЛЕНИЕ АВТОРСТВА ТЕКСТА	135
15. Грујовска Сашка - NOMINA AGENTIS ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	141

16. Ghentulescu Raluca - METAPHORS IN TECHNICAL-SCIENTIFIC TEXTS	147
17. Demir Necati - PETROGLYPHS AS A SOURCE OF URAL-ALTAIC PEOPLE'S LANGUAGE, HISTORY AND CULTURE	155
18. Денкова Јованка - АНИМАЛИЗМОТ КАКО ТЕМА ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА	163
19. Дѳгтева Јрославна - ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД КАК МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ПРОБЛЕМА	171
20. Димова Виолета - РЕЦЕПЦИЈАТА НА РУСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА	179
21. Dimova Mariya, Milcheva Hristina - THE TRAINING OF GERIATRIC SPECIALISTS IN MEDICAL COLLEGE AT TRAKIA UNIVERSITY, STARA ZAGORA, BULGARIA - IMPORTANT TOOL OF SOCIAL POLICY FOR ACHIEVING BETTER QUALITY OF LIFE FOR OLD PEOPLE	185
22. Донеv Драган – ПРОБЛЕМИ СО ПРИБЕЛЕЖУВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПРИ КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ	191
23. Ѓорѓиева Димова Марија – НАРАТИВНИ ХИЈАЗМИ: КНИЖЕВНОСТА КАКО ИСТОРИЈА, ИСТОРИЈАТА КАКО КНИЖЕВНОСТ	199
24. Ѓорѓиевска Ева, Маролова Даринка - КРИЗАТА НА ИСТОРИЈАТА И НА КНИЖЕВНИОТ ЛИК ВО РОМАНОТ „ЧОВЕК БЕЗ СВОЈСТВА“ НА РОБЕРТ МУЗИЛ	209
25. Заболотная Софђа - ИМЯ КАК ХРОНОТОП: О КЛЮЧЕВЫХ ТОЧКАХ ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА	217
26. Зайналова Лариса - СОХРАНЕНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ЭКСПРЕССИВНОГО СИНТАКСИСА С. ДАЛИ В ПЕРЕВОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ С. ДАЛИ).....	225
27. Зарецкая Виктория - КОНЦЕПТ МЕССИИ В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ПРОЗЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА Д. РУБИНОЙ «ВОТ ИДЕТ МЕССИЯ!»)	231
28. Ivanova Biljana, Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana - PREFIX NEGATION IN ENGLISH, GERMAN, AND MACEDONIAN LANGUAGE IN THE TEACHING PROCESS - ANALYSIS OF EXPLICIT LEXICAL PREFIX NEGATIONS	237
29. Ивановска Билјана, Кусевска Марија, Даскаловска Нина - ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ И МОДАЛНОСТА КАКО НЕГОВА КАРАКТЕРИСТИКА ВО МЕЃУЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	247
30. Ивановска Лела - УЛОГАТА НА СТУДЕНТИТЕ ВО ПРОЦЕСОТ НА ЕВАЛВАЦИЈА НА НАСТАВНИОТ КАДАР	255
31. Игнатовска – Димитрова Христина – КУЛТУРНА МЕДИЈАЦИЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА АФИРМАЦИЈА НА ЕВРОПСКИОТ, РЕЛИГИСКИ ИДЕНТИТЕТ	263
32. Iliev Krste, Pop-Zarjeva Natalija - THEMATIC AND TEXTUAL COMPARISON OF THE TRAGEDIES HAMLET BY WILLIAM SHAKESPEARE AND ANTIGONE BY SOPHOCLES.....	275

33. Иљина Татјана - ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЛУЖЕБНЫХ СЛОВ В РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ: ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА	283
34. Iskrev Dimitar - KEY CHARACTERISTICS OF SUCCESSFUL EDUCATIONAL COUNSELING OF SCHOOL'S CLASS.....	291
35. Jakimovska Svetlana - ON TRANSLATION OF CHURCH-SLAVONIC ORTHODOX TERMS IN FRENCH.....	297
36. Jankova Natka, Jovcheska Silvana - THE ART OF BUSINESS ENGLISH	307
37. Јованов Јане - ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НОВИ УЧЕБНИЦИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	315
38. Јованов Јане, Ромашевска Катерина - „ИЗГУБЕНАТА ГЕНЕРАЦИЈА“ – „ИЗГУБЕНА“ НИЗ ИСКУСТВАТА И ЗНАЧЕЊЕТО.....	323
39. Јорданов Киро, Чапова Загорка - ВЛИЈАНИЕТО НА СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ ВРЗ НАСТАВАТА И ОДНОСОТ НАСТАВНИК – УЧЕНИК.....	333
40. Јосимовска Верица - КНИЖЕВНОСТА КАКО СВЕДОК НА ИСТОРИЈАТА	345
41. Југрева Марија - ДИСТОПИСКА ЛИТЕРАТУРА – ПРЕДВЕСНИК НА ИДНИНАТА ИЛИ САМО ТРЕНД ВО МОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА.....	351
42. Караниколова-Чочоровска Луси - ЖЕНСКИОТ ИДЕНТИТЕТ И МЕНТАЛИТЕТ НА ЕДНА РУСКА И ЕДНА МАКЕДОНСКА АНА (ИЛИ: ЗА РОДОВАТА „ДРУГОСТ“ НА ТОЛСТОЕВАТА „АНА КАРЕНИНА“ И НА „АНА“ НА ЈОВАН КОТЕСКИ).....	357
43. Касаповска-Чадловска Милена - КОНСТРУКЦИИ СО АТРИБУТИВНИ ГЛАГОЛИ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	365
44. Кеџан Ана - WAS CATHERINE EARNSHAW A VAMPIRE? A REVISITING OF WUTHERING HEIGHTS.....	377
45. Китанов Блаже, Китанова Ирена – ТАЈНАТА НА РУЖАТА ВО МАЛИОТ ПРИНЦ НА ЕГЗИПЕРИ.....	385
46. Китанова Ирена, Петрова Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ЧИТАЊЕТО И РАБОТАТА СО ТЕКСТ ВО ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА.....	393
47. Ковалев Геннадий - К ВОПРОСУ ОБ АВТОБИОГРАФИЗМЕ В РОМАНЕ А.С.ПУШКИНА «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН».....	401
48. Кожинкова Весна - КОСМОПОЛИТИЗМОТ ВО ТВОРЕШТВОТО НА КОЛБЕ И ЛАФАЗАНОВСКИ.....	409
49. Коробов-Латынцев Андрей - «СМЕРТЬ УНИВЕРСИТЕТА» РЕКОНСТРУКЦИЈА ФИЛОСОФИИ ОБРАЗОВАНИЯ ФРИДРИХА НИЦШЕ (ПО РАБОТЕ «ЛЕКЦИИ О БУДУЩНОСТИ УНИВЕРСИТЕТА»).....	417
50. Коцева Весна, Тодорова Марија, Уланска Татјана - ПРЕГЛЕД НА КРИТИЧКИТЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА КРЕШЕНОВИОТ МОДЕЛ НА УСВОЈУВАЊЕ/УЧЕЊЕ НА НЕМАЈЧИН ЈАЗИК.....	423
51. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - КУЛТУРА, ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ИДЕНТИТЕТ	431

52. Krsteva Marija - BIOGRAPHICAL FICTIONS ABOUT THE GREAT AMERICAN AUTHORS F. SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	439
53. Кузмановска Драгана, Шекеринова Емилија - ИНФОРМАЦИСКИ И КОМУНИКАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СОВРЕМЕНАТА НАСТАВА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	449
54. Kurteshi Voglushe, Gulevska Valentina - COMPARATIVE MONITORING OF BEHAVIOR OF PROBLEMATIC PUPILS IN KOSOVO AND MACEDONIA	457
55. Kyrchanoff Maksym W. - LITERATURIZING MODERNIZATIONS IN PRE- AND POST-MODERN SOCIETIES: DESTRUCTION OF ARCHAICNESS IN CONTEXTS OF INTELLECTUAL OPPOSITIONS OF BARBARISM AND CIVILIZATION CATEGORIES IN HISTORICAL TIME	463
56. Kyuchukova Sylvia - INCLUSION OF CHILDREN RAISED IN INSTITUTIONS TO THE DEVELOPMENTS IN THE SPHERE OF HEALTH BEHAVIOR.....	475
57. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ СМИ	483
58. Леонтиќ Марија - A1 и A2 ЗАЕДНИЧКИ РЕФЕРЕНТНИ РАМНИШТА НА ЗАЕДНИЧКАТА ЕВРОПСКА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА ЈАЗИЦИ И НИВНАТА ПРИМЕНА ПРИ ПОДГОТВУВАЊЕ УЧЕБНИЦИ ЗА УЧЕЊЕ ТУРСКИ ЈАЗИК ВО ТУРЦИЈА И ВО МАКЕДОНИЈА	489
59. Мајхошев Андон – ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ МЕДИУМИ ВО РМ. ПРИМЕРИ ОД РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	501
60. Макаријоска Лилјана, Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛЕКСИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА МИХАИЛ РЕНЦОВ	509
61. Малинов Зоранчо - ШТИП, „ЧЕТ’РСЕ“ И УНЕСКО - КАКО ДА СЕ ИСКОРИСТИ ВПИШУВАЊЕТО НА ШТИПСКИОТ ОБИЧАЈ НА СВЕТСКАТА РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ЛИСТА НА НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	515
62. Мануковска Татјана – ЗИМНИЕ СВЯТКИ В С. ПЕРШИНО И СИНИЕ ЛИПЈАГИ НИЖНЕДЕВИЦКОГО РАЙОНА ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	523
63. Марковиќ Михајло, Новотни Соња - ЗА НЕКОИ СЛОВЕНСКИ ЈАЗИЦИ (МИНАТО, СЕГАШНОСТ И ИДНИНА)	533
64. Меркулова Инна - ПАРАМЕТРИЧЕСКИЈ АНАЛИЗ ЛЕКСИКИ МАКЕДОНСКОГО ЈАЗИКА	541
65. Меркулова Ирина, Марјана Розенфелд - ЯЗЫКОВАЯ ИГРА В РОССИЙСКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ	549
66. Методијески Дејан, Голаков Костадин - ПРЕГЛЕД НА ПОЗНАЧАЈНИТЕ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ	555
67. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - ПОВРЗАНОСТА МЕЃУ ОБРАЗОВАНИЕТО, ПРАКТИКАТА И ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИТЕ ЦЕЛИ ВО ОПШТЕСТВЕН КОНТЕКСТ	565

68. Мирчева-Бошевска Билјана - МОЖНОСТИ И НАЧИНИ ЗА ПРЕВОД НА ФРАЗЕМИТЕ	573
69. Михайлова Елена, Цзяннань Чжан - КОНЦЕПТ «МУЗЫКА» В ТВОРЧЕСТВЕ С.В. РАХМАНИНОВА В КОНТЕКСТЕ РАЗЛИЧНЫХ ИСКУССТВ	581
70. Михајловиќ Костадиновска Сања – МЕТАФОРИТЕ ЗА ДОН КИХОТ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	591
71. Молчанова Н. - АСТРАЛЬНИЙ КОСМОС КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА	605
72. Moretti Violeta - LATIN PROVERBS AS A TWO-WAY ROAD OF CULTURAL TRANSFER	615
73. Нацев Трајче, Веселинов Драган - КУЛТУРНАТА ИСТОРИЈА НА ШТИП ВО ПРАИСТОРИЈАТА	623
74. Недюрмагомедов Георгий - СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРИЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТАРШЕКЛАСНИКОВ РЕАЛИЗУЕМЫХ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛАХ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА	631
75. Ниами Емил - ПОЛИТКОРЕКТНОСТА ВО МАКЕДОНСКАТА ЈАЗИЧНА СРЕДИНА	639
76. Никодиновски Звонко - СЕМИОЛОГИЈАТА НА ЖЕНАТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК - ЖЕНАТА ВООПШТО И ФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖЕНАТА	645
77. Николовска Кристина - ПОЕТСКИОТ БЛЕСОК НА ГЕНАДИЈ АЛГИ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	655
78. Ничева Весна, Ашкилова Маја, Иванова Адријана - ПРОФЕСИОНАЛНИОТ ИДЕНТИТЕТ НА НАСТАВНИКОТ – КОМПЕТЕНТЕН НАСТАВНИК НА 21- ВЕК	663
79. Новотни Соња, Марковиќ Михајло - КОНТРАСТИВНОСТ НА ДИЈАХРОНИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРИКАЖАН ПРЕКУ СТАРОСЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ	669
80. Орлов Алексей - ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПОРТРЕТ РЕВОЛЮЦИИ В КНИГЕ ИВАНА БУНИНА «ОКАЯННЫЕ ДНИ»	681
81. Петрова Снежана – ИНТЕРКУЛТУРНОСТА ВО КОМУНИКАЦИЈАТА (РАЗМИСЛУВАЊА ЗА КУЛТУРНО-ЦИВИЛИЗАЦИСКИТЕ И ОБРАЗОВНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ)	691
82. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Коцев Митко - ВОСПИТНАТА ФУНКЦИЈА НА УЧИЛИШТЕТО ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО	699
83. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Китанова Ирена, Коцева Даниела - СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ КАКО ОРГАНИЗАЦИСКИ СИСТЕМ	707
84. Петрова-Џамбазова Снежана – МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ТЕЛЕВИЗИСКИТЕ РЕКЛАМНИ ПОРАКИ	713
85. Петровска-Кузманова Катерина - МАКЕДОНСКИТЕ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ИСТРАЖУВАЊАТА НА НИКИТА ИЛИЧ ТОЛСТОЈ	719

86. Popova Ana - THE REPRESENTATION OF ST. NICHOLAS THE WARM-HEARTED PROTECTOR AND ST. SIMEON THE STILYTES IN THE CHURCH OF ST. GEORGE AT POLOŠKO	727
87. Pop-Zarjeva Natalija, Iliev Krste - THE BYRONIC HERO: EMERGENCE, ISSUES OF DEFINITION AND HIS PROGENIES	741
88. Попоска Соња - АКЦЕНТОТ И АКЦЕНТСКИТЕ ЦЕЛОСТИ ВО ЈАЗИКОТ НА МЕДИУМИТЕ	749
89. Правдина Ирина - КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛИЗ ТЕРМИНОВ РОДСТВА В ДИАХРОНИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И СЕРБСКОГО ЯЗЫКОВ).....	759
90. Пресилска Јасмина – ВЛИЈАНИЕТО НА ФРАНЦИЈА И ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И КУЛТУРАТА ВО БИТОЛА	765
91. Продановска Весна - ВАЖНОСТА И ПРИОДИТЕ ПРИ ПРЕДАВАЊАТА ПО ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР ВО ИЗУЧУВАЊЕТО НА АНГЛИСКИОТ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	775
92. Пухова Татјана - РАСТИТЕЛЬНЫЕ ОБРАЗЫ В ВОРОНЕЖСКИХ КАЛЕНДАРНЫХ ОБРЯДАХ	785
93. Ramadanski Draginja L. - SOVIET BOOK OF THE DEAD	797
94. Ряполов Сергей - ВВЕДЕНИЕ В ФИЛОСОФИЮ» ВАСИЛИЯ НИКОЛАЕВИЧА КАРПОВА И ФОРМИРОВАНИЕ ОРИГИНАЛЬНОЙ РУССКОЙ ФИЛОСОФСКОЙ ТРАДИЦИИ	805
95. Сандева Васка, Деспот Катерина - АРХИТЕКТОНСКИ ЗАВЕСИ ВО ПРОСТОР ПРИЧИНА ЗА ДРАМАТИЧНОСТ ВО ПРОСТОР.....	817
96. Сидорук Екатерина - «МАССОВЫЙ» ЧЕЛОВЕК В КОНТЕКСТЕ РОЕВОЙ ЖИЗНИ (НА ПРИМЕРЕ ПОВЕСТИ «ГОЛУБОЕ И КРАСНОЕ», РАССКАЗА «КЛЮЧАРЕВ И АЛИМУШКИН»)	825
97. Симионска Магдалена - МОРФОСИНТАКСАТА И МЕСТОПОЛОЖБАТА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА НАЧИН ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	829
98. Симоска Силвана – ГЕРМАНСКО-МАКЕДОНСКИ ЗАЕМКИ И/ИЛИ ЛАЖНИ ПАРОВИ.....	839
99. Sîrbu Otilia - BETWEEN SACRED AND PROFANE.....	857
100. Smilkova Viktorija - INTER-LINGUSTIC ANALYSYS OF APOLOGIES IN MACEDONIAN AND ENGLISH	863
101. Ставрева Веселиновска Снежна, Кирова Снежана - КОРЕЛАЦИЈА И ИНТЕГРАЦИЈА НА НАСТАВНИТЕ СОДРЖИНИ СО ЕКОЛОШКА ТЕМАТИКА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	877
102. Стојанов Трајче - ДОСТОЕВСКИ КАКО ЛИТЕРАЛИЗАЦИЈА НА ФИЛОСОФИЈАТА НА СОЛОВЈОВ	887

103. Стојаноска Иванова Татјана, Анастасовски Иван, Томевска Илиевска Елизабета - ИНТЕРКУЛТУРНИОТ ДИЈАЛОГ И СПОРТОТ	899
104. Сулејмани Умит, Челик Махмут - МЕТОДИ И ТЕХНИКИ НА ЧАСОВИТЕ ПО ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ СПОРЕД ПРОЦЕСИТЕ НА КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ	905
105. Тамкина Вера - МУЗЕЙНОЕ ЕКСПОНИРОВАНИЕ КАК ХУДОЖЕСТВЕННА ПРАКТИКА НА СОВРЕМЕННОМ ЕТАПЕ.....	915
106. Танеска Александра П., Здравковска-Адамова Благојка - ИСКАЖУВАЊЕ МИНАТОСТ СО СУМ И ИМАМ-КОНСТРУКЦИИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО ОСВРТ НА НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК.....	923
107. Тантуровска Лидија - „МАША И МЕДВЕДЪ“ НА МАКЕДОНСКИ	933
108. Тасевска Марица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ГЕРМАНСКИТЕ ЈАЗИЧНИ ВАРИЕТИТИ ВО АВСТРИЈА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ Ј АЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК „SCHRITTE INTERNATIONAL”.....	943
109. Тернова Татјана - ИСТОРИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЈА А. МАРИЕНГОФА В РОМАНЕ «ЕКАТЕРИНА»	951
110. Тефова Маја Ѓ. - ВОСПИТНО-ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС / НАСТАВАТА ДЕНЕС	959
111. That Thanh-Vân Ton – LA COMMUNE DE PARIS: UNE PAGE D’HISTOIRE MÉCONNUE, DÉFORMÉE VOIRE OUBILÉE.....	971
112. Тихонова Ольга - ОСНОВЫ ТИПОЛОГИИ И ЭВОЛЮЦИЈА РОМАНТИЧЕСКОГО ГЕРОЯ В ЛИТЕРАТУРЕ XIX ВЕКА	979
113. Тодорова Марија, Коцева Весна - ШПАНСКИОТ ЈАЗИК ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	989
114. Тоевски Свето - ЗНАЧЕЊЕТО НА СОВРЕМЕНИТЕ ПЕДАГОШКИ ТЕОРИИ И НА ЕФЕКТИВНАТА ИНТЕРАКТИВНА НАСТАВА - ПОГЛЕД НА ПРАКСАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТИ И НА ЈАЗИЧНИОТ ОДДЕЛ НА МИТ ИНСТИТУТОТ	997
115. Трајкова Мира - АКЦИОНА ПЕРСПЕКТИВА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ЗА НАСТАВАТА ПО ФРАНЦУСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК: AGENDA И VITET	1017
116. Уланска Татјана, Кузмановска Драгана, Кирова Снежана - СЕМАНТИЧКА СПОРЕДБА НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НА СРОДСТВО ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ СО МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКИОТ ЈАЗИК	1029
117. Фролова Анна - ЯЗЫК КЛАССИКИ И ЯЗЫК СОВРЕМЕННОСТИ В ПЬЕСАХ-РЕМЕЙКАХ С. КУЗНЕЦОВА И О. БОГАЕВА «НЕТ ПОВЕСТИ ПЕЧАЛЬНЕЕ НА СВЕТЕ...» И С. ЖАТИНА «РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА: ВОРОНЕЖСКИЕ СТРАДАНИЯ».....	1035
118. Холина Дарња - ЭКСПРЕССИВНЫЙ СИНТАКСИС В ПОЭЗИИ У.Б. ЙЕЙТСА.....	1043

119. Хохонин Дмитрий - МЕТАФОРИЧЕСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАИМЕНОВАНИЙ ЛИЦ, СВЯЗАННЫХ С МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПРОФЕССИЕЙ	1053
120. Христовска Соња – ЈАЗИКОТ ВО МОИТЕ СОНОВИ И СОНОВИТЕ НА МОИТЕ БЛИСКИ	1063
121. Цветановски Гоце - МАКЕДОНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА НЕКОИ РУСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ	1071
122. Цубалевска Мери - АСПЕКТИ НА ПРОУЧУВАЊЕ НА СТАРΟΣЛОВЕНСКАТА ЛЕКСИКА	1079
123. Челик Махмут, Сулејмани Умит - КРИТИЧКИ ОСВРТ КОН ЗБИРКАТА РАСКАЗИ „СЕДМОГЛАВИОТ ЏИН“ НА МУСТАФА КАРАХАСАН	1089
124. Чернобаева Алла - ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ГРЕХЕ И О ВОЗМЕЗДИИ В ВОРОНЕЖСКИХ ДУХОВНЫХ СТИХАХ	1097
125. Чуносова Ирина - РАЗВИТИЕ ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	1103
126. Швецова Ольга - ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ АНТИУЧЁНОГО (НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ И. ГРЕКОВОЙ «КАФЕДРА»).....	1109
127. Шутаров Васко - ДИНАМИЗИРАЊЕ НА КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАТИЈА ВО РУСКО-МАКЕДОНСКИТЕ ОДНОСИ, НАЈНОВИ ПОКАЗАТЕЛИ.....	1117

УДК: 821.163.3-2.09

ИМАГОЛОШКИТЕ СЛИКИ ЗА ИСТОКОТ И ЗАПАДОТ ВО ДРАМИТЕ НА ДЕЈАН ДУКОВСКИ И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ

м-р Бисера Бијелиќ

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Филолошки факултет
„Блаже Конески“ - Скопје

Многу реномирани имиња, проучувачи на компаративната книжевност се согласуваат дека проучувањето на имагинарните слики и претстави кои се формираат во свеста и потсвеста за туѓите народи, култури, религии, традиции, веќе со векови наназад се составен дел од компаративната книжевност.

Феноменот на Другоста опстојувал и пред истиот да биде предмет на интерес на оваа научна дисциплина, но официјално во рамките на истата се јавува во почетокот на XIX век. Почетоците, како што пишува Дракулевска, дефинирајќи ја имагологијата, ги дава Жан-Мари Каре, а подоцна истата ја продлабочил и проширил Мариус-Франсоа Гијар.¹ Денес, најшироко прифатена дефиниција за имагологијата (англ. и франц. *imagology*) е онаа која вели дека тоа е област која ги проучува сликите и замислите за другите народи и култури истражени преку различни творечки облици во литературата. Како клучен збор во оваа дисциплина се јавува зборот *image* или сликата за Другиот, но притоа задолжително треба да нагласиме дека не станува збор за реалните претстави на одделен ентитет,

¹ Лидија Капушевска-Дракулевска, 2006, *Маргарита по трагите на мајсторот*, Скопје, Магор.

туку за конструкции, за нешто што во најголема мера влегува во сферата на имагинарното.²

Имагинарните слики и претстави многу често прераснуваат во судови, стереотипи, предрасуди и клишеа формирани за еден народ или земја. Токму од овие причини, имаголошките студии за предмет на интерес ги земаат текстовите кои ја третираат Другоста или пак содржат слики и претстави за Другиот.

Целта на компаративистиката се состои во утврдување на причините кои довеле до создавање на ваквите деформирани претстави и спротивставување на таа лажна слика со онаа вистинската. Успех е кога би се надминал ставот на бинарна поделба на Ние и Тие, два различни поларитета затоа што на крај согледувајќи се вистински, сфаќаеме дека сличностите се помногубројни и не обединуваат, а разликите прават секој да биде посебно убав на свој начин.

1.1. Односот Исток-Запад

Иако светот во кој живееме е елипсовиден и некако заокружен како целина, ние луѓето секогаш на еден или на друг начин сме го распарчувале на делови. Тие делови испишани со видливи или невидливи граници, помалку или повеќе опстојуваат до ден денес и покрај светските тенденции за обединување на сите нации, народности, вери и култури. Длабоко под утописката идеја за глобализација, свесно или несвесно сè уште постои големата граница која светот го дели на Исток и Запад. Се разбира дека ваква граница никаде и никогаш нема јасно да биде испишана и претставена на географска карта, а тоа веројатно не постои од повеќе причини. Модерниот човек иако е свесен за ваквата поделба на светот како да се срами од своите предци кои ја поделиле на ваков начин планетата на која

² Марија Тодорова, 2001, *Замислувајќи го Балканот*, Скопје, Магор.

живееме, па сега многу невешто ја негира оваа поделба со слоганите за еднаквост и истост. Другата причина за непостоењето на ваква географска карта е конфликтот кој би настанал при определбата на меридијанот со кој би започнал Истокот.

Пред да анализираме кои народи и земји би биле сместени на Исток, а кои на Запад, потребно е да ги кажеме атрибутите на едниот и другиот, затоа што ова не се само географски одредници, туку признаци кои маркираат една нација, народ, традиција, земја, начин на живот и што ли уште не.

Запад или Европа е синоним за напредок, ред и поредок, развиток, култура, традиција, цивилизација, умешност и иднина на човештвото. Западот е разумен, рационален, среден, чист, толерантен, префинет, полн со манири, естетски дотеран, систематизиран и прецизен. Ваквата дефиниција ја напишале самите жители и припадници на Западот, па затоа суперлативот е видлив на секое поле. Наједноставно кажано самодефинирањето на Западот е речиси совршено место и начин на живот, матрица во која секој си ги знае местото, работата, правата и обврските.

Ако ова е Запад, тогаш се поставува прашање: Што е Исток во очите на Западот? Тодорова вели дека Истокот или Ориентот од романтизмот, па наваму во очите на Западот е егзотичен, мистичен, фантастичен свет, но најчесто сликата за Истокот е еден превртен Запад. Таму забранетото е дозволено, наместо разумот владее страста, на преден план доаѓаат сетилните задоволства и уживања, тука се кршат сите забрани и ограничувања, дозволени се експериментите, полигамијата, уживањето при дегустацијата на забранетото овошје. Многу проучувачи велат дека Ориентот е измислица на Европеецот, фатаморгана во неговата глава, направена со цел да го дефинира своето. За таа цел на жителите од стариот

континент им било потребно нешто сосема поразлично, па така тие решиле да го створат.³

Тоа никако не значи дека ова е вистинската слика за Истокот и дека тој не е цивилизиран, нема своја историја, минато, култура, традиција, закон и поредок, хигиена, естетика и препознатлива уметност. Тоа не значи дека народите на тој далечен Исток се варвари, канибали, нецивилизирани и нетолерантни дивјаци. Напротив многу научници тврдат дека лулката на цивилизацијата, науките, културите, религиите потекнуваат од овој за Европа „валкан“ Исток.

За нас, како Балканци е особено важна перцепцијата на Другите за Балканот. Каде би го сместиле Балканскиот Полуостров на таа замислена карта? Балканот и ние како негови жители, традиции, религии, култури, битија, каде припаѓаме ние? Марија Тодорова во една своја статија⁴ вели дека ориентализмот претставува дискурс за тотална спротивност, а балканизмот е дискурс за импутирана амбивалентност. Тој се наоѓа некаде помеѓу, па затоа може како камелеон да ги менува боите, и да се претвора од едно во друго, од Исток во Запад, а притоа вистински никогаш да не биде ни едното ни другото. Балканот географски припаѓа на Европа (а со тоа за Западот), но културно и историски многу долго бил под влијание на Истокот, па затоа има апсорбирано многу политички, идеолошки и културни аспекти од двете страни. Дали можеби овој простор е тампон-зона со која вистинските западњаци се штителе од навлегувањето на источната доминација? Дали овој дел бил оставен како жртвено јагне на нападите од Азија, со цел да не се извалка големата Европа?

Гледано географски, овој регион навистина се наоѓа на средина, со што неизбежна би била средба со едните и другите како комшии. Ваквата средишна положбата на Балканскиот Полуостров од една страна може да се

³ Тодорова, 2001.

⁴ Марија Тодорова, 2010, *Балканизмот како реторика на Другоста*, (извадок од книгата „Кревање на минатото во воздух. Огледи за Балканот и Источна Европа“, Окно.

смета за недостаток, но од друга страна и за предност. Кога си средина, тогаш си и мост, крстопат на народите, културите, традициите. Вистина е дека многумина велат (што е и логично) дека на мост не се живее, или таквиот живот е особено тежок затоа што мостот е само дел од патот, тој е ветровит и опасен дел, а не престојувалиште. По мостот, треба брзо да се помине, за да се продолжи патот до вистинската дестинација. Ваквата метафора, ваквиот симбол кој Балканот го носи во себе, придонесува редица атрибути со негативна конотација, па така тој е расадник на расцепканост, зло, нетолерантност, некоја чудна мешавина на раси, вери, култури, јазици, начини на живеење и на размислување.

Во „Замислувајќи го Балканот“, Марија Тодорова наведува еден одличен пример, кој сите го знаеме, а е толку вистинит. Таа вели „Истокот е регионална категорија, во зависност од точката на набљудување: источните Германци се „источни“ за западните Германци, Полјаците се „источни“ за Источните Германци, Русите се „источни“ за Полјаците. Истото важи и за Балканот со неговите настроенија за конструирање на свој внатрешен ориентализам. Србинот е Исток за Словенецот, но Босанецот би бил Исток за Србинот, иако географски се наоѓа на Запад. Истото важи и за Албанците, коишто сместени на западниот Балкан, ги сметаат за најисточни во споредба со другите балкански нации“.⁵ Оваа низа ние слободно може да ја прошириме со Македонците. Значи, иако географски сместени појужно, ние би биле Исток за Словенците, Хрватите, Србите. Како и да е, за сите народи на Балканот заеднички Исток е Турчинот. Тој пак, самиот, се смета за Запад во однос на останатите припадници на арапскиот свет.

Во цела оваа приказна многу интересен е случајот на Грција. Како би ја продолжиле оваа низа, притоа да ја вклучите и оваа земја, култура и овој народ? Што би била таа, Исток или Запад?! Како што секое правило има исклучоци, така и во оваа имагинарна карта со поделба на Исток и

⁵ Тодорова, 2001.

Запад, Грција би била отстапка или исклучок. Грција, поради својата позиција во Европската унија и односите со останатите европски земји, нејзините соседи ја сметаат за „западна земја“. Парадоксален е фактот што Грција географски се наоѓа појужно од Македонија, а ние за неа никогаш не претставуваме горе или Запад. За неа, како земја важи правилото дека таа само географски се наоѓа долу на југот, но припаѓа на Европа и Западот. Се прашуваме на што се должи ваквата привилегираност? Како Грција успеала да стане милениче на „големите“? Дали западњациите толку силно копнеат по топлите острови и летните одмори на море, по медитеранската храна, вино, жени или пак Грција можеби за нив претставува еден музеј на Европа во кој тие ги гледаат потомците на славниот Хомер, Ахил, Хектор, на мудриот Одисеј? Дали современите Грци, Европа ги доживува како синови на Платон и Аристотел, па и покрај времето кое поминало ја вреднува како лулка на науката и културата?

На оваа тема во една од своите колумни, со наслов „Долна уста, горен анус“, пишува професорот Андоновски во која вели дека Македонија денес, во XXI век сè уште е растргната не само меѓу Исток и Запад туку и меѓу Север и Југ. Во колумната се чувствува иритацијата која ја предизвикуваат „западњациите“ нарекувајќи ја нашата земја, *таму долу*. „Мојот пријател, таму долу, предава хрватска книжевност“ - вели некој хрватски пријател на Андоновски, сакајќи да каже дека има пријател од Македонија кој предава хрватска книжевност. Тоа значи дека тој, Хрватот, е горе, а ние сме долу. Горе се разбира дека е синоним за Европа и Запад, а долу е нешто друго. Горе како што вели и Андоновски нема просторна одредница, туку вредносна, па значи уредено, вредно, чисто, умно, цивилизирано, а долу значи хаотично, безвредно, нечисто, неразумно и нецивилизирано. Горе живеат луѓе, а долу дивјаци.⁶ Андоновски вели дека

⁶ Венко Андоновски, 2012, колумна *Долна уста, горен анус*, 22 февруари 2012 година, од интернет страницата <http://novamakedonija.com.mk/NewsDetal.asp?vest=22212921136&id=13&setIzdanie=2251>

ваквите поделби, на горе и долу, лево и десно, човекот уште од своето детство ги учи и перципира според своето тело. Тоа, телото е главен ориентир и ги дава првите просторни поделби. Уште многу рано, во детството поимот „долу“ се поврзува со поимот на нечистотијата, а „горе“ со поимот на чистото. „Во долниот дел на телото се наоѓаат анусот и гениталиите, од кои се исфрлаат екскрементите и за кои првиот збор што се употребува како предупредување за детето гласи - „какано“. Тука е и сексуалниот нагон како нешто „долно“, „ниско“ и „валкано“, што во некои средини и случаи резултира со сексуален пуризам, кој не дозволува орален секс, односно контакт на устата како најчисто со гениталиите како највалкано нешто од телото.“ Сето ова, појаснува Андоновски, е една скриена телесна симболика преку која до ден денес се перципира светот.

1.2. Перцепција на Балканот низ призмата на драмските текстови од Дејан Дуковски и Горан Стефановски

Во прилог кон имагологија на Другоста во драмските текстови на Дејан Дуковски со наслов „Како го читаме Балканот“, Ангелина Бановиќ-Марковска вели дека во овие драми (а со тоа и во драмскиот текст „Balkan is not dead“) Балканот не претставува мрачна зона на агресивни етнонационализми, на примитивни и ирационални страсти, на верски омрази, ами еден високо еротичен потенцијал, како топос во кој наспроти стравот од Непознатиот Друг, секогаш постои привлечноста на живеењето „покрај“ другиот, привлечност која го подготвува балканскиот субјект на ризикот од соочувањето со Непознатиот Друг. „Тој ризик секако не значи робување на постојаните стереотипи, ами ритуал на трансценденција,

премин од онаа страна на границата која во драмите на Дуковски подразбира соочување со Другоста.⁷

Оваа драма е автоимаголошка слика која ја дава Дуковски. Тој е самокритичен. Тој не чека другите да градат слика за нас на Балканот, туку самиот ја претставува. Од една страна е Европа, а од друга Балканот. Толку различни, а сепак толку блиски. Балкан, или она буре барут за кое сите знаат дека кога тогаш ќе пукне. За истиот тој Балкан, Дуковски вели: Балканот не е мртов, *Balkan is not dead*. На овие карпести простори, ретко, но сепак се наоѓа и по некој човек кој наместо крв посакува љубов. На овие простори има и такви на кои не им пречат разликите. Оние души кои ги обединува магијата на цветот еделвајс. Ете токму за нив, Дуковски ја пишува оваа драма. За победа на љубовта над омразата и одмаздата. За црното да стане бело, за Балканот да не е мртов!

Драмата е своевиден палимпсест на „Македонска крвава свадба“ во кој Дуковски се обидува да ги сруши стереотипите и одново да сосида сосем различна имаголошка слика за Другиот. За овие потреби тој избира една мошне суптилна тема – проблемот на забранетата љубов, во овој случај љубов меѓу припадници на две различни етнички заедници. Во неколкуте стожерни приказни кои се поврзани во постмодернистички манир, приказната за Осман-бег (Турчин) и Цвета (Македонка), за Елени Коринте (Македонка) и Кемал Ататурк (Турчин), за Едис (султановата главна анама, Турчинка) и Икономо (Влав), како и за трагичната и прерано завршена љубовна приказна за Цвета и Спасе, се руши митот за етничката и национална омраза и се гледа големината на љубовта која е единствената сила која ги спојува и најнеспоивите страни. Обидувајќи се да ја задржи рамката од „Македонска крвава свадба“, а сепак да биде свеж и креативен, Дуковски си игра со митот и стереотипите за поробениот Македонец, со

⁷ Ангелина Бановиќ-Марковска, 2007, *Групен портрет, културолошки и литературно – теориски есеи*. Скопје, Магор.

митот за македонската жена, со митот за Турчинот како поробувач и вечен злонамерник. Драмата на Дејан Дуковски ги руши од корен предрасудите и изобилува со иронија и хумор препознатлив за него. Тој покажува колку се ирелевантни разликите, па во неговиот драмски текст Цвета се мажи со Осман-бег кој ја менува верата и станува ристјанин. Со ова поларитетот на релација тие-ние, крвник-жртва, повеќе не функционира.

Многу Балканци, на Европа гледаат како на големо зло. Како една целина која ги омаловажува, навредува, потчинува, а во суштина не е нималку подобра од нив. Во „Замислувајќи го Балканот“ Тодорова цитира еден Албанец по име Дурхам кој вели: „Виe Англичаните мислите дека сте цивилизирани и дека можете нешто да нè научите. А јас ви велаm дека овде нема човек што би направил такви злосторства какви што се прават во Лондон... Нашите ајдуци се сиромашни луѓе. Работата на поле ним едвај им овозможува да преживеат. Тие се прилично необразовани, не оделе на училиште. Тие пљачкаат за да живеат, и ја ризикуваат главата притоа. А вашите разбојници често се универзитетски образовани, тие ограбуваат, лажат и мамат за да стекнат раскош.“⁸

За нас во моментот (анализирајќи го овој аспект на Другост, Европа - Балкан) најзначајна ќе биде драмата „Диво месо“ од Горан Стефановски. Во оваа драма се изнесува приказната за трагичното распаѓање на едно македонско семејство, Димитрија и Марија Андреевиќ и нивните синови: Симон, Стефан и Андреја од сиромашната периферија на Скопје, Дебар Маало. Оваа драма е совршена за истражување на *манијата и фобијата* (за кои пишува Даниел-Анри Пажо) на луѓето кон другите народи и култури. Од една страна го имаме ликот на младиот Стево кој е обземен од германската култура, цивилизација и историја, па создава *манија* за неа. Во тој правец тој го омаловажува своето, го обезвреднува и негира. Од друга

⁸ Тодорова, 2001.

страна е ликот на господинот Клаус кој чувствува *фобија* кон „малите народи“ како што се балканските, па не чувствува потреба за нивно постоење. Во драмскиот текст многу лесно ќе ги пронајдеме редовите кои не се ништо друго, туку чиста имаголошка слика - како Европа нè гледа нас, како ние ја гледаме Европа. Преку ликот на Стево, Стефановски прави и автоимагологија на младиот Македонец. Драмата свесно ја потенцира *манијата* на младите Македонци за Европа и сликата која тие си ја имаат создадено за неа. Стево е восхитен од Германија, од народот кој живее во неа, културата, начинот на живот, системот. Всушност, тој никогаш не бил таму за лично да се увери во сето ова, но сепак имаголошката слика во неговата глава е еден вид *манија*, а тој е опседнат од неа.

Од друга страна, во драмата го имаме ликот на господин Клаус. Типичен Германец (повторно стереотипен лик, како ние ги гледаме Германците) кој е префинет, учтив, полн со манири и култура. Тоа е фасадата со која е покриена една одвратна душа. Маската на Клаус паѓа, па ние, а и Стево ја гледа вистината и се згадува од неа. Преку ликот на господин Клаус се забележува *фобијата* на Европа кон Балканот и кон сè што е балканско. Во еден момент од драмата „Диво месо“ сведоци сме на разговорот на Клаус и Стево, или подобро кажано на лекцијата која Клаус ја презентира, објаснувајќи ја својата теорија за народите и културите, споредувајќи ја цивилизацијата од која доаѓа и ваврарите од Балканот.

Сцена 10 Клаус: „...А притоа не заборавајте една битна компонента – *тој е Словен*. Тој податок лесно одговара на прашањето зошто некој би сакал да биде во затвор. Јас тоа го нарекувам синдром на славјанска мазохистичка душа. Кога нешто не е во ред, а не се крева ни малиот прст ситуацијата да се поправи и во тоа дури и се наоѓа задоволство. А на овој Балкан никогаш ништо не било во ред...“; „...Постојано и постојано пропаѓање. Во истите дупки. На ист начин. Повторно и повторно. Упорно и тврдоглаво. Никогаш не извлекувате никакво искуство. Тоа станува смешно. Па мечка во циркус научува да вози велосипед. Младоста ја минавте на корзо грицкајќи семки.

Не читате ништо потешко од стриповите за гусари. Идоли ви се оние идиоти кои се самоубиле слушајќи ја „Тужна је недела“ и ситниот криминалец Киро Атевиќ. Кисните по меани, а не знаете да пиете. После две ракии ви светнуваат очите и почнувате да се прегрнувате, бацувате и да му се заканувате на цел свет. И веќе не гледате кој што ви прави зад грбот...”

По ова опширно портретирање на Балканецот, Клаус започнува со себеглорификација, почнува типично за еден Германец од тоа време, супериорно да се поставува пред другите како најдобра и избрана човечка раса. Клаус во суштина е метафора за растечкиот фашизам во Европа. Тој е предвесник за големата војна, за нетрпението кое врие во предвоениот период. Тој е дивото месо кое ќе проголта милиони фамилии, жени и деца, млади војници, старици и старци.

Сликата за Европа и Балканот уште долго време ќе бидат стереотипни. Европа е старата дама, лулка на цивилизацијата и културата, а Балканот е нејзино слепо црево, буре барут кое е темпирано да пукне. Со овие очи светот гледа на нештата, сакале ние или не.

Користена литература

1. Андоновски, Венко. 2001. *Кич митологии (новинарски колумни)*. Скопје. Култура.
1. Бановиќ-Марковска, Ангелина. 2007. *Групен портрет, културолошки и литературно – теориски есеи*. Скопје. Магор.
2. Дерида, Жак. 2001. *Другиот правец*. Скопје. Темплум.
3. Димитрова, Александра. 2012. *Постмодернистичките стапици во драмите на Горан Стефановски*. Скопје. Блесок.
4. Јовановиќ, Наталија. 2009. *Степени на другоста. Фетиширање на „Западот“*. Блесок бр. 67-68, јули-октомври, есеи.
5. Јунг, Карл Густав. 2007. *Исток-Запад цивилизации*. Скопје. Ѓурѓа.
6. Капушевска-Дракулевска, Лидија. 2004. *Интеркултурни средби: Аспектот на другоста во македонската драма*. Скопје
7. Капушевска- Дракулевска, Лидија. 2006. *Маргарита по трагите на мајсторот*. Скопје. Магор.

8. Лужина, Јелена. 2000. *Македонска крвава свадба сто години подоцна*. Скопје. Матица македонска.
9. Пажо, Даниел- Анри. 2002. *Опита и компаративна книжевност*. Скопје. Македонска книга.
10. Тодорова, Марија. 2001. *Замислувајќи го Балканот*. Скопје. Магор.
11. Марија Тодорова, 2010, *Балканизмот како реторика на Другоста*, (извадок од книгата „Кревање на минатото во воздух. Огледи за Балканот и Источна Европа“, Окно.

Извори од кои ексцерпиривме примери за нашиот труд

1. Горан Стефановски, *Диво месо*, Мисла, Скопје, 1981.
2. Дејан Дуковски, *Дарми*, приредување и редакција Јелена Лужина, Култура, Скопје, 2012.